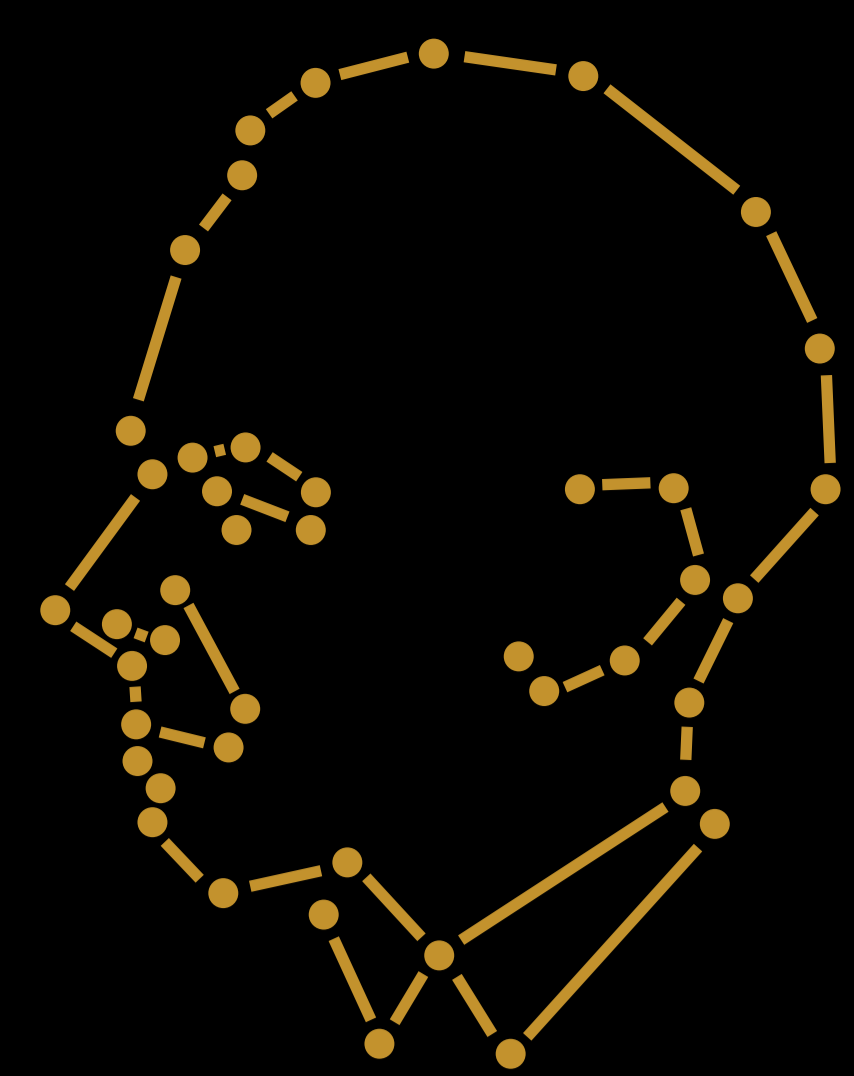

Mikrokozmosz

Bevezetés Bartók Béla világába

Bartók, London (1936)

Kelet és Nyugat kölcsönhatása Bartók Bélában, az utolsó nagy romantikus zeneszerzőben találta meg legtökéletesebb kifejeződését. [...] Kompozíciói gondolatiságukban és felépítésüket tekintve a zenetörténet legnagyobbjai közé tartoznak. [...] Büszkeség, fájdalom, öröm, komolyság, meditáció és humor meggyőzően fejeződnek ki Bartók minden egyes hangjában, a legrövidebb, néhány ütemnyi művektől a nagylélegzetű szimfonikus és kamarazenei alkotásokig.

Yehudi Menuhin, „Bartók Béla – zseni a 20. században”

Csak disszonancia által lehetséges alkotás. A konzonancia nem egyéb megértett disszonanciánál. [...] Egyes zenészek Bachból próbálják megérteni Bartókot. Ez lehetetlenség. [...] Bartókból érthető meg Bach és nem fordítva.

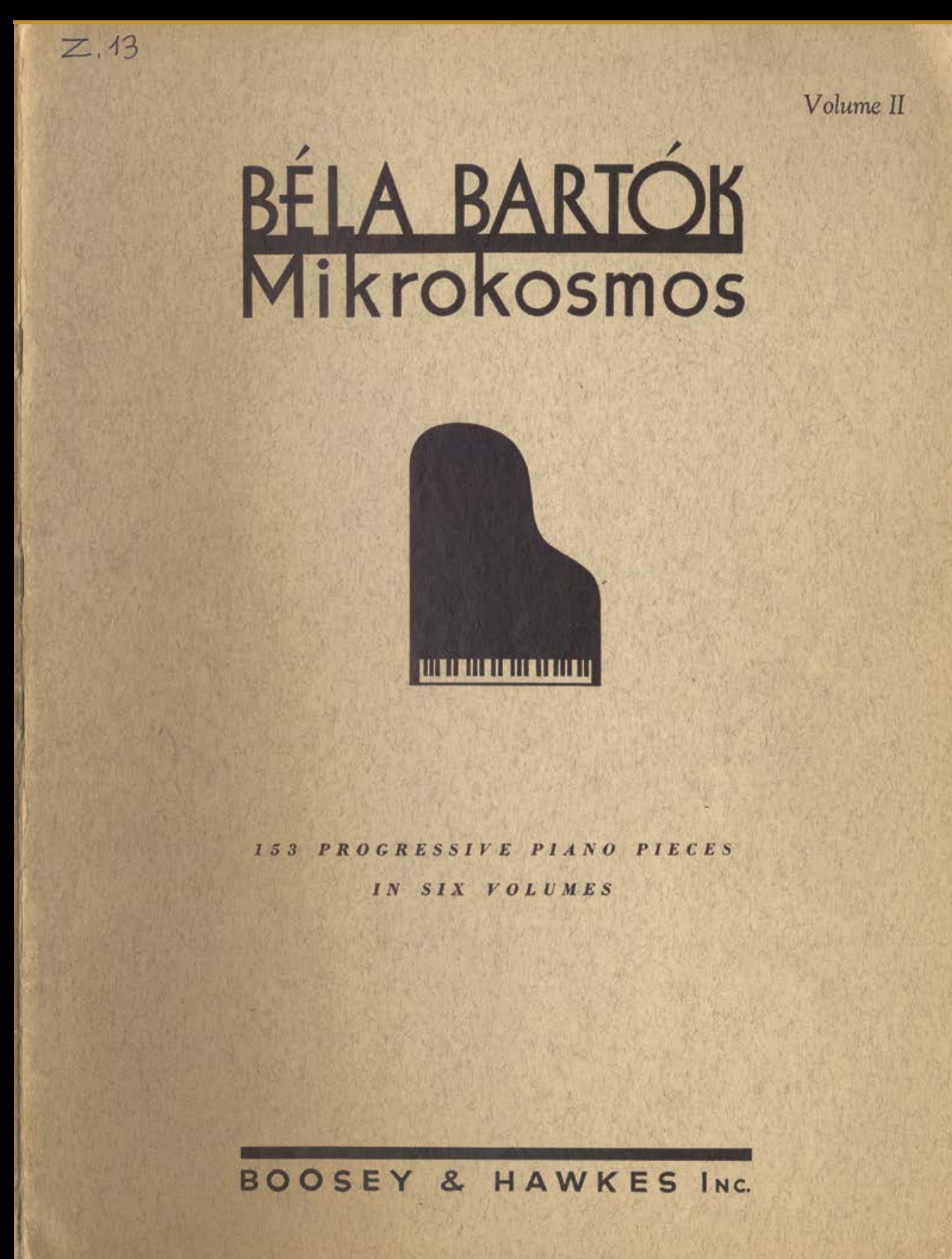
József Attila Bartókról tervezett tanulmány-vázlatából, 1936

A kiállítás elé

Bartók Béla (1881-1945) magyar zeneszerző, zongoraművész és népzene kutató. A korszakjelző zongoradarab, az *Allegro Barbaro*, az új magyar operát megteremtő, *A kékszakállú herceg vára*, a modern zene klasszikusának számító hat vonósnégyes és a kései zenekari *Concerto* szerzője. A budapesti királyi Zeneakadémián tanult, majd 1907-től ugyanitt a művészképző tanárává nevezték ki. A tanítás mellett főként koncertezéssel tartotta fenn magát és családját. Rendszeresen szerepelt Európa nagyvárosaiban, eljutott az Egyesült Államokba és a Szovjetunióba is. 40. születésnapját bécsi és párizsi szakfolyóiratok ünnepelték. 50. születésnapján, 1931-ben francia Becsületrenddel, Magyarországon Corvin koszorúval tüntették ki. Népdalgyűjtéseiért két alkalommal román („Bene merenti”, illetve „Meritul cultural”) elismerést is kapott.

Tudományos munkásságának, 1906 és 1918 között végzett magyar és kisebbségi (román, rutén, szerb, szlovák) gyűjtéseinek köszönhetően a kelet-európai népzene egyik legnagyobb nemzetközi hírű szaktekintélyének számított. Algériában arab zenét, majd Törökországban kisázsiai török népzeneit is gyűjtött. Népzene tudományi munkásságának elismeréseképpen a Magyar Tudományos Akadémia 1935-ban tagjai közé választotta. Világhírűvé a *Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára* (1936) című zenekari művével vált. A II. világháború miatt 1940-ben feleségével az Egyesült Államokba távozott. Művei kora két legismertebb zenei újítója, Arnold Schönberg és Igor Stravinsky mellett jelölik ki helyét. Egyedülállóan mondható gyermekeknek írott művei pedagógiai és művészi jelentősége.

Bartók így magyarázta zongorapedagógiai főművének címét: „A mikrokozmosz szó azt jelenti, hogy ezek a különböző stílusú darabok egy kis világot képviselnek. Vagy jelenthet egy egész világot, zenei világot, a kicsiknek, a gyermekeknek.” A kiállítás Bartók világának egészét kívánja *kicsiben* bemutatni. Az életművében még járatlan érdeklődő számára éppúgy, mint annak, aki már tudja ki volt Bartók Béla, s mit jelent a magyar és az egyetemes kultúra számára. A mikrokozmosz az antikvitás nagy világ-egészének, a „makrokozmosz”-nak leképeződése az ember világában. A *kozmosz* pedig valójában „rend”-et jelent. A zeneszerző és népzene tudós Bartók életművében kivételes szerep jut a *rendnek* és a *rendezésnek*. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából általa osztályozott és csoportosított mintegy 13 000 magyar népdalt tartalmazó gyűjteményt ma is „Bartók-rend”-nek nevezik.

A Mikrokozmosz címlapja, 1940

Készítette:
Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM), Magyarország

Összeállította:
Vikárius László,
a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Bartók Archívumának vezetője

Szerkesztette:
Bába Ágota,
KKM Kulturális és Tudománydiplomáciáért Felelős Államtitkárság

Grafikai tervezés:
Deák Panka

Képek:
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet
Déry Múzeum – MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ, Debrecen

Zene:
Hungaroton
HUNGAROTON

Fotexnet Kft.
Néprajzi Múzeum, Budapest

Minden jog fenntartva